

Patrona

INFORMACE PŘÁTEL
POMNÍČKŮ A PAMÁTNÝCH MÍST
JIZERSKÝCH HOR

4 / 97

ROČNÍK 8

VÁŽENÍ ČTENÁŘI !

Protože letos již podzimní schůze proběhla, přinášíme rozpočet na letošní ročník a rozvahu na příští rok pouze písemně v tomto vydání:

Z loňského roku zbyla na účtu částka 6.562,18 Kč, příspěvky za letošní rok činily 12.970,-- Kč, celkem 19.532,18 Kč. Během roku se utratilo celkem 10662,80 Kč, z toho na poštovné 3224,-- Kč, na barevné obálky výtisků 623,-- Kč, za poštovní obálky 439,80 Kč, na pamětní listy 100,80 Kč, na předplatitelské karty do kopírky 3060,-- Kč, za telefonní karty 570,-- Kč, za přílohové fotografie 784,70 Kč, za různé přípravy obrázků, na přípravný výbor a korespondenci 834,10 Kč, za barvu do tiskárny 658,80 Kč, na dary 367,60 Kč. Dále se z účtu vybrala záloha na barevné fotografie do vydání věnovaném 80. výročí konce Světové války a vzniku samostatné republiky a ve slévárně je objednáno několik litinových křížů, jejichž cena dosud není stanovena; k tomu účelu převzal pan Zítka 3.000,-- Kč. Na účtu by tedy mělo zbývat 5869,38 Kč, po připsání úroků a odečtení poplatků, které si banka účtuje zbývá 5984,64 Kč. Jednotliví členové dostali materiál v hodnotě 119,69 Kč, však díky štědrým dárcům pořízený za 107,09 Kč.

Jednotliví členové přispěli částkou průměrně 177,67 Kč, jmenovitě:

1 člen	80,-- Kč	25 členů	200,-- Kč
13 členů	100,-- Kč	3 členové	250,-- Kč
5 členů	120,-- Kč	4 členové	300,-- Kč
3 členové	130,-- Kč	1 člen	500,-- Kč
17 členů	150,-- Kč	1 člen	600,-- Kč

Celkem se vybralo 12.970,-- Kč

V letním vydání spolkového informačního zpravodaje byla uveřejněna výzva všem čtenářům, aby přispěli ke zdaru výroby zvláštního vydání věnovaného 80. výročí konce Světové války a vzniku samostatné republiky, které bude doplněno fotografiemi pomníků padlých. Během několika měsíců se sešlo několik desítek historických i nových fotografií, kterými bude tato příloha doplněna. Protože řada obrázků je barevných, rozhodli jsme se, že čtenáři dostanou do každého výtisku tři archy s barevnými fotografiemi. Protože barevné xeroxování je velmi drahé (1 arch = 20 Kč, 3 archy = 60 Kč) dostanou barevnou přílohu jen ti čtenáři, kteří pošlou příspěvek na příští ročník alespoň 160 korun. Ale ani ostatní se nebudou muset cítit ošizeni: dostanou fotografie černobílé, jejichž výroba se vejde do obvyklých nákladů.

Jiří Šourek

Neštěstí na sáňkařské dráze Petrovka - Jagniatkóv.

Poslední den roku 1905 a první den Nového roku 1906 se rozhodly strávit na Petrovce tři mladé dámy ze Zhořelce, zaměstnané jinak v obchodě Fritze Webela. Horská bouda Petrovka byla plná návštěvníků z nejrůznějších míst v okolí. Ke stolu našich tří dam si přisedla společnost stejné věkové kategorie z Jelení Hory. Následovalo vzájemné představení se - nu a pak společně vstříc Silvestrovské noci a Novému roku. Jen tak mezi řečí vyšlo najevo, že naše tři dámy ze Zhořelce ještě nikdy nezažily jízdu na saních po sáňkařské dráze z Petrovky do Špindlerova mlýna nebo Jagniatkówa. Domluveno - ujednáno. Hned zítra dopoledne se jede !

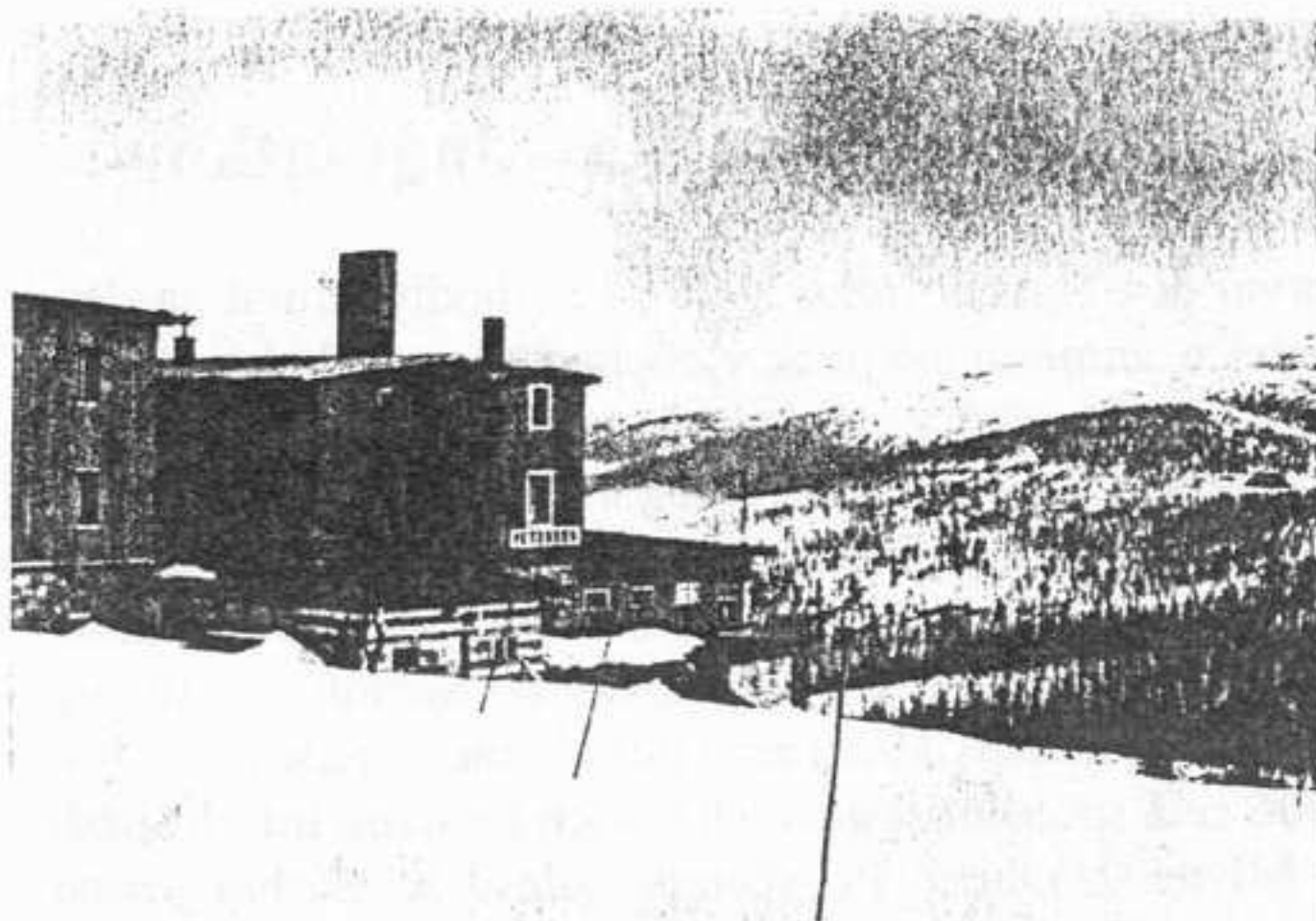
A tak na Nový rok 1906 celá společnost na třech saních po dvou lidech sjíždí z Petrovky do Špindlerova Mlýna. Nádhera. Po včerejší oslavě se všichni jízdou teprve pořádně vzpamatovali a nadšení dam nebere konce. Vše dobře proběhlo. Teprve po návratu na Petrovku dostávají události jiný spád.

Bylo tak kolem půl páté odpoledne, mezitím se setmělo, obloha je zakryta sněhovými mraky, když se naše známá společnost rozhodla sjet po sáňkařské dráze na druhou stranu - do Jagniatkówa. Nasedají po dvou

na troje sáně a postupně se rozjíždějí dolů do údolí. Dvoje saně již jsou v pořádku dole u Beyerova hotelu, ale třetí saně nejedou . . .

. . . na saních, řízených mladým mužem z Jelení Hory, sedí i jedna z dam - devatenáctiletá slečna Hedwika Gawoleková. Dráha je následkem chumelenice dobře sjízdná, i když se stále častěji při brzdění noha smeká po ledě pod sněhem. To je zřejmě i příčinou pozdějšího neštěstí. Nedaleko bývalé lovecké chaty „U širokého kamene“ (volný překlad „Am Breiten Stein“ - pozn. autora) v místech, kde je klesání prudší, se saně převracejí. Mladý muž řídící sáně padá na pravou stranu dráhy do příkopu. Slečna Gawoleková je však setrvačností vymrštěna ze saní tak nešťastně, že naráží hlavou do stromu. Prudký náraz způsobil zlomeninu kosti lebeční a následný výron krve do mozku zapříčinil okamžitou smrt.

Petrovka v předjaří roku 1989

Zastavují a z prvních saní sestupuje hrabě Pilati a z druhých nikdo jiný než samotný hrabě Schaffgotsch ! Hrabě Pilati s mladíkem nakládají bezvládné tělo dívky do prvních saní, načež on sám usedá k hraběti Schaffgotschovi a dává pokyn k pokračování jízdy do Jagniatkówa. Zdrčený mladík napůl v šoku klopýtá za nimi - myslím si, že stále věří na zázrak.

Zatím v Beyerově hotelu v Jagniatkóvě konstatuje přivolaný lékař, Dr. Mattersdorf, smrt mladé dívky i její příčiny. Vzhledem k tomu, v jakém psychickém stavu se mladík, který právě došel do hotelu nachází, však lékař nařizuje přítomným tuto skutečnost před ním zatajit.

Přenechám proto účastníky této tragické příhody ze dne 1. 1. 1906 v hotelu Beyer v Jagniatkóvě jejich osudům, jen jsem jim přál, aby se s panem hrabětem Schaffgotschem setkali při nějaké příjemnější příležitosti, nežli dnes . . .

Mimochodem: Pan Dr. Mattersdorf byl tak brzy na místě, protože právě ošetřoval jiného zraněného sánkaře - vlastně spíše sánkařku, paní Kaufmannovou z Cieplie Ślaskich Zdrója (Bad Warmbrunn), která se dosti potloukla a musela být odborně ošetřena.

Dobový tisk k této tragické události dodává, že bylo již nejednou publikováno, aby se na sportovních saních („Sportschlitten“) nejezdilo ve dvou. Zvláště je-li druhá osoba nezkušená, neví jak a kdy má brzdit, naklánět se atd. Na takové jízdy by měla sportovně založená veřejnost používat saně rohačky. Tolik tedy dobový tisk Liberecké noviny (*Reichenberger Zeitung*) ze dne 3. ledna 1906.

Prameny: vlastní archív autora

volně zpracoval Herbert Endler

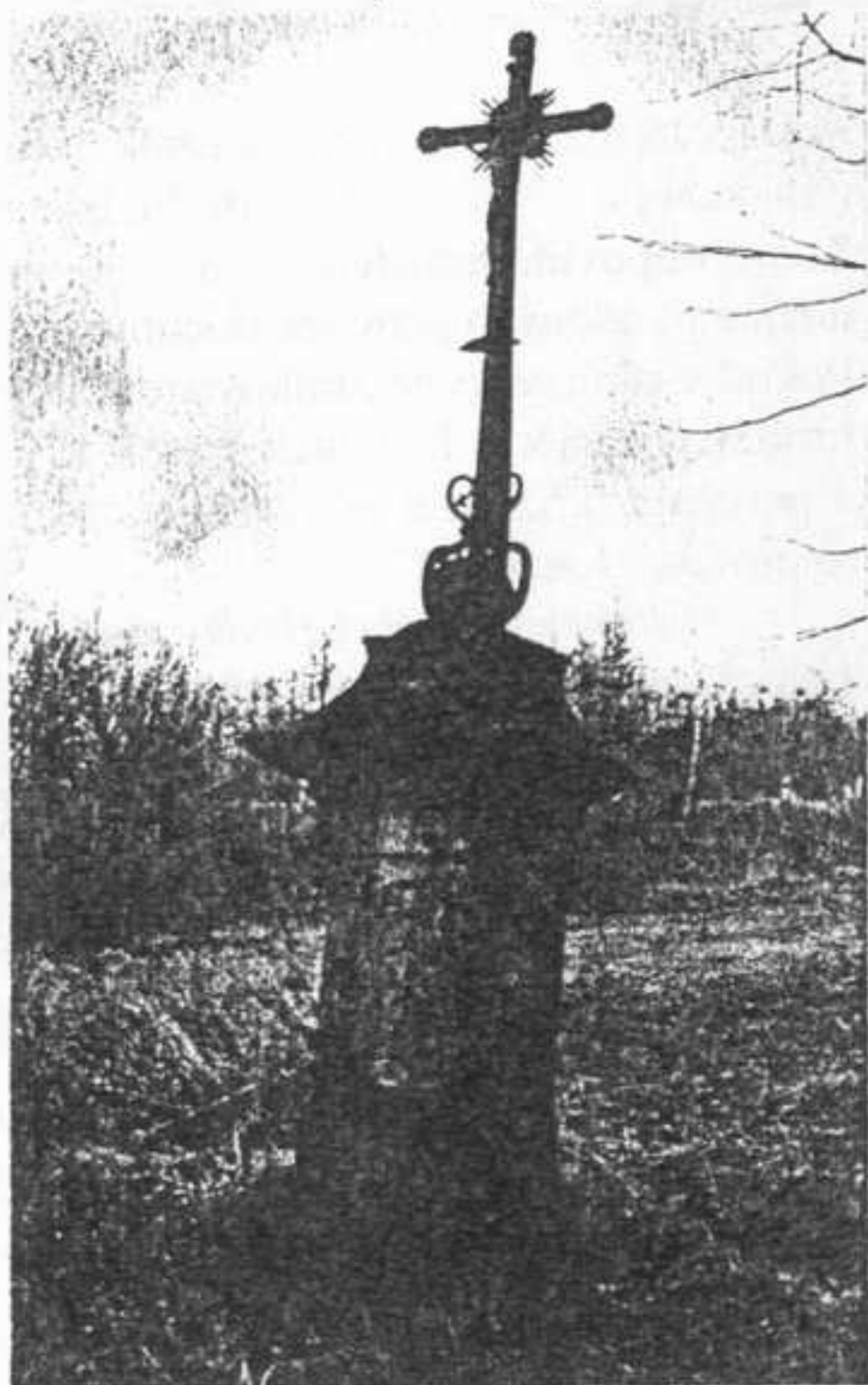
KŘÍŽ U POTOKA

Při prohlížení starších novin a časopisů jsem narazil na sobotní přílohu Zemědělských novin „Náš domov“ z 19. listopadu 1966 s článkem profesora Otakara Kada-
vy „Po stopách díla Karoliny Světlé“. Na dvou stranách je zde popsáno mnoho památek týkajících se tím nebo oním způsobem osoby a díla Karoliny Světlé. Mimo víceméně známé informace se z článku dozvídám i několik zajímavostí, se kterými bych vás rád seznámil.

Možná znáte, možná ještě ne, tzv. „Kámen s maltézským křížem“, který stojí nedaleko Domaslavic, vedle kapličky pod Prosečí pod Ještědem. Pan profesor O. Kadava o něm píše:

„ . . . Dějištěm románu *Kříž u potoka* je bývalý domaslavický mlýn jako mlýn dolanský. Zde se zrodily první vstupní obrazy tohoto románu. Světlá sem přišla v roce 1864 na návštěvu k synovci svého manžela Karlu Mužákovi, který zde mlynařil. Zde slyšela vyprávět událost o bratrovraždě, kterou připomíná kámen s vytesaným křížem, zasazený do země u domaslavické kapličky. O tomto kříži se vypravovalo, že před dávnými léty zde zabil bratr bratra a svou nevěstu, která se mu zalíbila před jeho odchodem na vojnu. Stala se mu však nevěrnou s jeho bratrem. Když se vrátil z vojny, dozvěděl se o nevěře své nevěsty a při setkání u kapličky je oba zabil.

Podle vyprávění starodubského občana Hynka Bradáče, stala se tato událost v jeho rodě a to pradědovi Janu Bradáčovi. Jeho nevěsta pocházela z Proseče čp. 21, kde se dnes říká „u Hamerských“. Jan Bradáč, když se vrátil z vojny a dozvěděl se, že si jeho bratr vzal za ženu jeho nevěstu, ze zármutku pil. V hostinci v

K tomuto kříži umístila Karolina Světlá svůj příběh

Domaslavicích, který byl v dnešním mlýně, se strhla rvačka, při níž byl Jan zabit a odnesen pak ke kapličce. Tehdy se říkalo, že vrahem byl jeho bratr, který navedl čeledíny, aby vyvolali hádku a pak ho usmrtili . . . “

Tolik profesor Kadava. Samotný kámen, který je bezpochyby starší, nestojí, jak se zdá, na svém původním

místě. Dříve totiž jako mezník ohraničoval pozemky Johanitského kláštera (založen po r. 1237 - viz Podještědské museum Karoliny Světlé) v Českém Dubu. Tomu odpovídá umístěné znamení - maltézský kříž je znakem Johanitů. Navíc se údajně podobných památek dochovalo v Podještědí více.

Pokud však navštívíte zmiňovanou oblast po zeleně značené cestě Karoliny Světlé, přijdete nedaleko Doleních Pasek k jinému kříži, o němž se tvrdívá, že je tím » pravým « křížem u potoka. Co na to profesor Kadava ?

„ . . . U silnice pod obcí Hodky stojí kříž, který má být oním křížem v románě Kříž u potoka. Tento kříž však nestojí u potoka a je daleko od vlastního děje na Prosečských horách. Zjistil jsem, že byl postaven v roce 1835 manžely Slukovými na paměť jejich ztracené dcery, která

byla unesena cikány. Tento únos byl Světlé motivem v povídce Cikáni. Byl-li kříž Světlé modelem pro Kříž u potoka, pak jen proto, že byl postaven na paměť tragické události. Na Proseči však tvrdí, že Křížem u potoka je míněn kříž u nich, který stojí opravdu u potoka . . . “

S použitím článku profesora Otakara Kadavy připravil

Michal Vrbata

Melzerův pomníček a něco navíc . . .

... » s jedním četníkem to nedopadlo dobře: Sedmadvacetiletý závodčí Robert Melzer doprovázel 19. srpna 1905 pokladníka s výplatou na staveniště pře-hrady. «

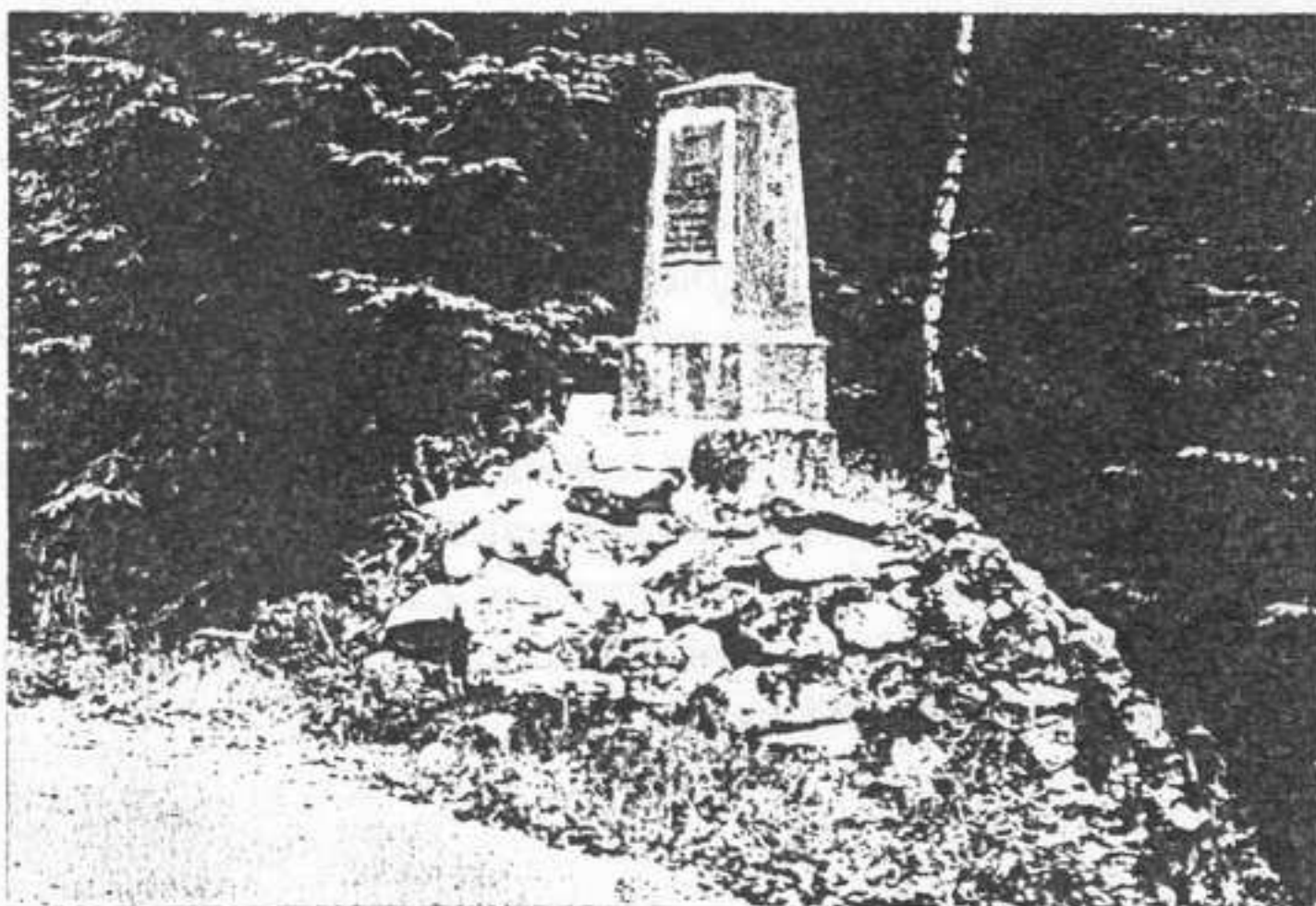
Tak začíná příběh o Melzerově smrti na straně 285; Knihy o Jizerských horách, autora Miloslava Nevrlého. Pokračuji v příběhu zprávami z dobového tisku, který dne 20. 8. 1905 prostřednictvím Libereckých novin (*Reichenberger Zeitung*) uvádí, že:

» Robert Melzer využil při návratu ze staveniště přehrady na Černé Nise úzkokolejně železnice sloužící k dopravě materiálu na stavbu přehrady. Přeprava osob touto železnicí byla pochopitelně přísně zakázána. V prudkém stoupání se uvolnil poslední vagón, ve kterém Melzer seděl a rozjel se prudce zpět. Robert Melzer byl po chvíli zběsilé jízdy z vagónu vymrštěn - přičemž jej tento ještě krátce zachytil a tím byla závodčímu způsobena těžká zranění. «

Tytéž noviny se ve dnech 21. a 24. 8. 1905 ještě k události vracejí s upřesňujícími údaji: *» Zranění Roberta Melzera, která si způsobil při pádu z vagónu úzkokolejky se kromě vnitřního krvácení z rány na krku nezdají životu nebezpečná a je naděje na jeho uzdravení. «*

Příští článek přináší však zcela jinou zprávu: *» Závodčí Albert Melzer (skutečně napsali Albert místo Robert - pozn. autora) zemřel včera (23. 8. 1905) na následky svého zranění v liberecké nemocnici. Pohřeb zesnulého, který byl svědomitým četníkem a v brzké době měl převzít hostinec svého otce nedaleko Mostu, se koná v pátek ve 4 hodiny odpoledne. «*

V článku ze dne 28. 9. 1905 se dočítám o rozhodnutí stavební společnosti a kamarádů Roberta Melzera zhotovit a

vztyčit na místě neštěstí pomníček. Povolení od správce panství hraběte Clam-Gallase je již získáno a pomníček má být umístěn ještě na podzim letošního roku.

Dne 17. prosince 1905, dopoledne v půl jedenácté se koná v lese nedaleko Bedřichova odhalení pomníčku Roberta Melzera, který na tomto místě utrpěl dne 19. 8. 1905 zranění, na jehož následky zemřel o čtyři dny později v

liberecké nemocnici. Na pomníčku je deska s nápisem: » **Památce Roberta Melzera, c.k. četnického strážmistra, který zde byl 19. srpna 1905 při výkonu svého povolání zraněn** «.

Tak zněl volně přeložený text na původní pamětní desce pomníčku Roberta Melzera. Dodejme jen, že se slavnostního odhalení pomníčku zúčastnilo i několik tehdejších významných osobností, které zvědavý čtenář (pokud bude mít zájem) nalezne vyjmenovány v článku dobových Libereckých novin.

Možná, že si někteří čtenáři řeknou - no to jsme se toho dozvěděli, to už všechno víme z knížky Miloslava Nevrlého ...

... dobře, souhlasím a proto přidám ještě jednu tragickou událost, kterou bych nazval:

» A nedají si říct ! «

Pod titulkem » Neštěstí « - se dočítám v Libereckých novinách ze dne 18. 12. 1905 následující zprávu:

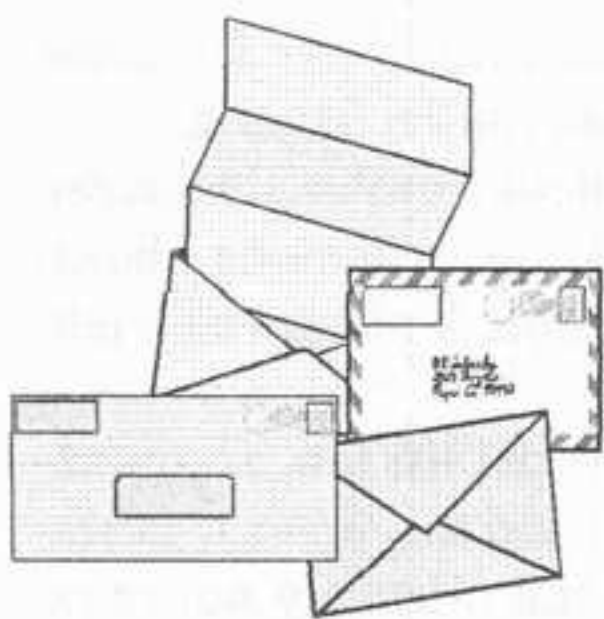
» Uplynulý pátek večer se u bedřichovské přehrady udála smutná příhoda, která stála jeden zmařený lidský život. Jednadvacetiletý, ženatý nádeník, Johann Jeschek z Miletína použil k jízdě - navzdory přísnému zákazu - se svým přítelem jeden z vozů úzkokolejky na dopravu materiálu pro stavbu přehradu na Černé Nise. Z důvodů tmy najeli do vrat uzavírajících na noc cestu takovou silou, že byli vymršťeni a nárazem do vrat si způsobili těžká zranění. Jeschek, který utrpěl zlomeninu spodiny lebeční, zemřel na následky svého zranění v neděli ráno v liberecké nemocnici. «

Tolik tedy ke dvěma tragickým událostem, které se možná nemusely stát; jenže po bitvě je každý generálem a cesty osudu jsou zkrátka nevyzpytatelné, tak až půjdete od » Trompetra « z Bedřichova na přehradu na Černé Nise - a vpravo u cesty uvidíte pomníček Roberta Melzera - postůjte a zkuste si na chvíli představit, jak to tenkrát asi bylo ...

V článku bylo použito:

Knihy o Jizerských horách - Miloslav Nevrlý
a vlastního archívu autora

Zpracoval: Herbert Endler

Z došlé korespondence

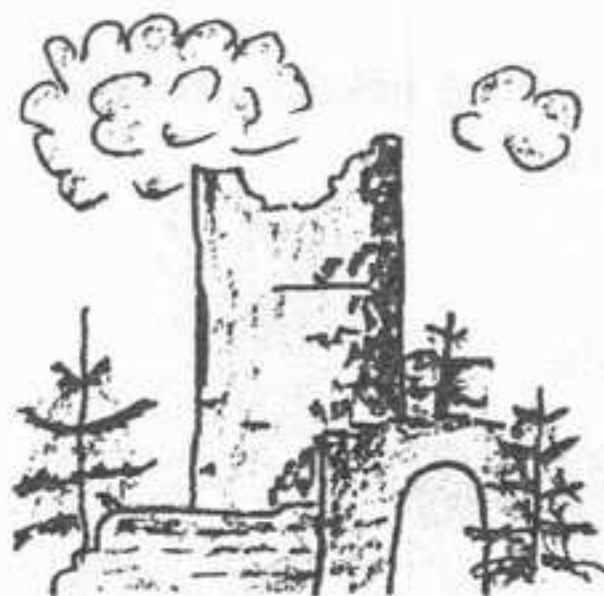
Milé sdružení Patron,

moc bychom chtěli poděkovat manželům Zítkovým za jejich pěkný článek o nás a o naší svatbě ! Vůbec jsme netušili, že něco takového v Patronu vyjde ! Pan Zítka nás samozřejmě překvapil, a to mu nedarujeme, protože nás taky přechválil a to bychom mu měli asi co nejdřív oplatit !!?

Ale hlavně píšeme kvůli novinkám okolo Mützelova obrázku - dne 17. 8. '97, jsme oba vystoupili na Ptačí Kupy s opraveným pomníčkem (od pana Švajdy) na zádech a i když jsme si doma zapomněli vruty - připevnili jsme na místo určení (ale až po ženských námitkách, že se s pomníčkem zpět nevracíme ...) ale vše se nakonec podařilo, Pepa to přichytil ke skále lepícím tmelem a kolemjdoucí opět mohou zavzpomínat na osud postřeleného lesníka ! Chceme jenom připomenout, že by mohl někdo - pokud bude chtít a mít chuť - donést pod pomníček bloček na záznamy, protože jsme ho právě 17. 8. my dopsali do konce (už jsme beztoho psali na zadní straně).

Vše jsme zvládli a děkujeme ještě jednou panu Švajdovi za opravení pomníčku !

Zdraví Ježkovi !!

Ⓞ panských sídlech

HAMRŠTEJN

Hrad Hamrštejn také patří mezi ta panská sídla, jejichž kamenná torza dodnes pomalu zarůstají v našich okolních lesích. Sám jsem toto místo nedaleko od machnínského nádraží několikrát navštívil. Teprve v posledních letech se přímo na hradě objevila i informační tabule, seznamující případného náv-

Biberštejnové

števnicka stručně s osudem tohoto svědka minulosti. Pokusme se tedy i my alespoň trochu poodhrnout roušku historie.

Hrad sám stojí v lese na skalnatém ostrohu obtékaném řekou Nisou. Původně byl spojen s okolní výšinou na jihozápadní straně úzkou skalnatou šíjí, po které k němu vedla tehdy jediná přístupová cesta.

Dnešní podoba hradu se od původní liší tím, že zmíněnou skalnatou šíjí přešla železnice Liberec - Žitava, postavená v letech 1858-59 a hrad se tím stal přístupný pouze po pěšině, vinoucí se po strmé stráni od nedaleké textilní továrny postavené pány Siegmundem a Neuhäuserem v roce 1826. O původní účelu hradu se ví snad jenom to, že slouží jako ochrana nedalekého hamru (údajně nejstaršího v Čechách) a nedalekých dolů na drahé kovy. Mimo to chránil i obchodní cestu z Liberce přes Chrastavu a Hrádek nad Nisou na Žitavu.

Samotná stavba hradu ukazuje na jeho velmi starý původ. Sám profesor. Sedláček ho ve svém díle »Hrady, zámky a tvrze království Českého« popisuje takto:

„Zbytky hradu Hamrštejna nám podávají obraz největší jednoduchosti, jaká vůbec u panského hradu byla možná. Základem hradu byl obdélník, jehož rohy byly hodně zakulaceny. Uvnitř bylo místo nerovné a na obou nejvyšších místech stávaly věže. Větší věž stávala na severní straně, ale zbyl z ní jedině zubatý spodek a ten na druhém konci na strmém a schválně ještě přitesaném skalisku tak, že se k ní jen po úzkých, ve skále vytesaných stupních přijíti může a byla také okrouhlá. Ani jedna ani druhá věž nepřiléhají k hradbě, nýbrž mezi nimi a hradbou jest prázdné místo ponecháno. Tolik jest ještě dnes znáti.“

Na onom „místě nerovném“ se nachází zbytek obytné budovy a do skály vytesaných sklepů. Už podle zdiva lze usuzovat, že jde o stavbu velmi starou, postavenou ještě před dobou husitskou.

Kdo hrad nechal postavit přesně nevíme, ale byl to patrně někdo z prvních pánů z Biebersteina. První zmínka o hradu pochází z roku 1357, kdy Bedřich z Biebersteina sliboval císaři Karlovi „věrně hrady svými Frýdlantem a Hamrštejnem sloužiti“. Nedlouho potom je však osud hradu spojen s osudy rodu Dachsů (původem z Litomyšle), protože v roce 1411 je Mikuláš Dachs doložen jako purkrabí na Hamrštejně.

Zajímavý osud měl Hamrštejn za husitských válek. Dachsové byli spolu s Biebersteiny odpůrce kalicha a v roce 1419 vyhlásili společně nepřátelství Pražanům. Když pak v

z Donina

roce 1424 kolem táhli Husité vedení hejtmanem Hynkem Bočkem z Poděbrad na Žitavu, museli s ním Dachsové rychle uzavřít smír a začít budovat zesílené opevnění. V roce 1428 při bitvě Husitů s Lužičany mezi Machnínem a Chrastavou byl Mikuláš Dachs zajat Husity právě v době, kdy tajně vyjednával spojení se Zhořeleckými. Nezbylo mu jiné cesty než se ze zajetí vykoupit. V roce 1433 pak Hamrštejn dobyl a obsadil Jan Čapek ze Sán.

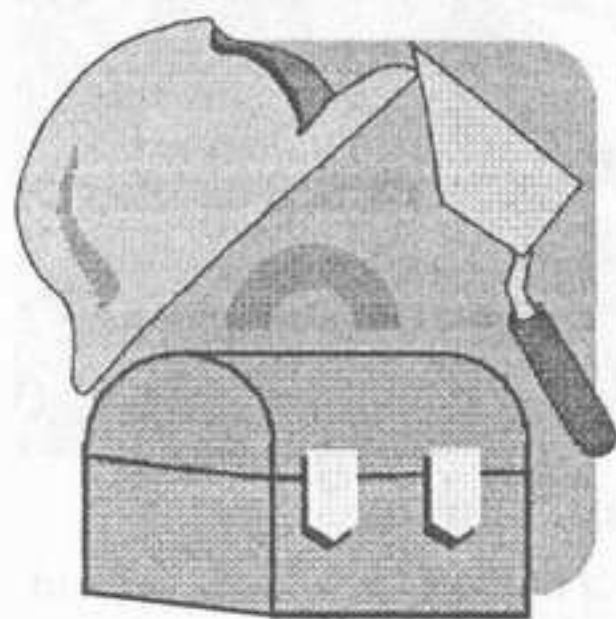
Ve druhé polovině 15. století se Hamrštejn stal předmětem sporu mezi Biebersteiny. Tyto spory později přešly na spory mezi Biebersteiny a Doníny sedícími na Grabštejně.

V roce 1551 umírá poslední z Biebersteinů Kryštof a hrad Hamrštejn připadá králi Ferdinandu I. Od něj ho v roce 1558 kupuje za 40.000 tolarů Bedřich z Redernu svého času královský hejtman Horního a Dolního Slezska. V té době už je hrad uváděn jako pustý. Zda byl Hamrštejn vypálen nebo pobořen při bojích se sousedními Doníny se v žádných dochovaných zprávách neuvádí. V listinách z let 1544 a 1552 se hovoří již jen o panství Libereckém. Poslední větší újmu utrpěl Hamrštejn 9. září 1882, kdy došlo ke zřícení velkého kusu hradeb na jižní straně do údolí Nisy. Touto zprávou uvedenou v Libereckých novinách se zároveň končí naše společné putování za historií dalšího z panských sídel našeho kraje.

Použitá literatura:

Augustin Sedláček: »Hrady, zámky a tvrze království Českého«, díl 10. - Boleslavsko a Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, díl 3. - severní Čechy

Volně zpracoval Ivan Fojtík

Z letošních prací

V sobotu 5. července 1997 při společné akci našeho sdružení, jsme byli usadit nový pamětní Krop - Seffův kříž. Starý kříž byl jednoho zimního dne roku 1996 rozdrcen spadlou velkou a těžkou větví.

Nový kříž nechal odlít v Jičíně pan Günter Menzel, dále se zúčastnili Jiří Šourek, Ivan Sedlák, Eduard Švajda, a manželé Jana a Josef Zítkovi. Jsme rádi, že

toto pamětní místo nezůstalo prázdné a můžeme se při našich toulkách horami opět pokochat krásným zákoutím s historickým křížem. K rekonstrukci Krop - Seffova kříže se ještě vrátíme reportáží k jeho 120. výročí příští rok na jaře.

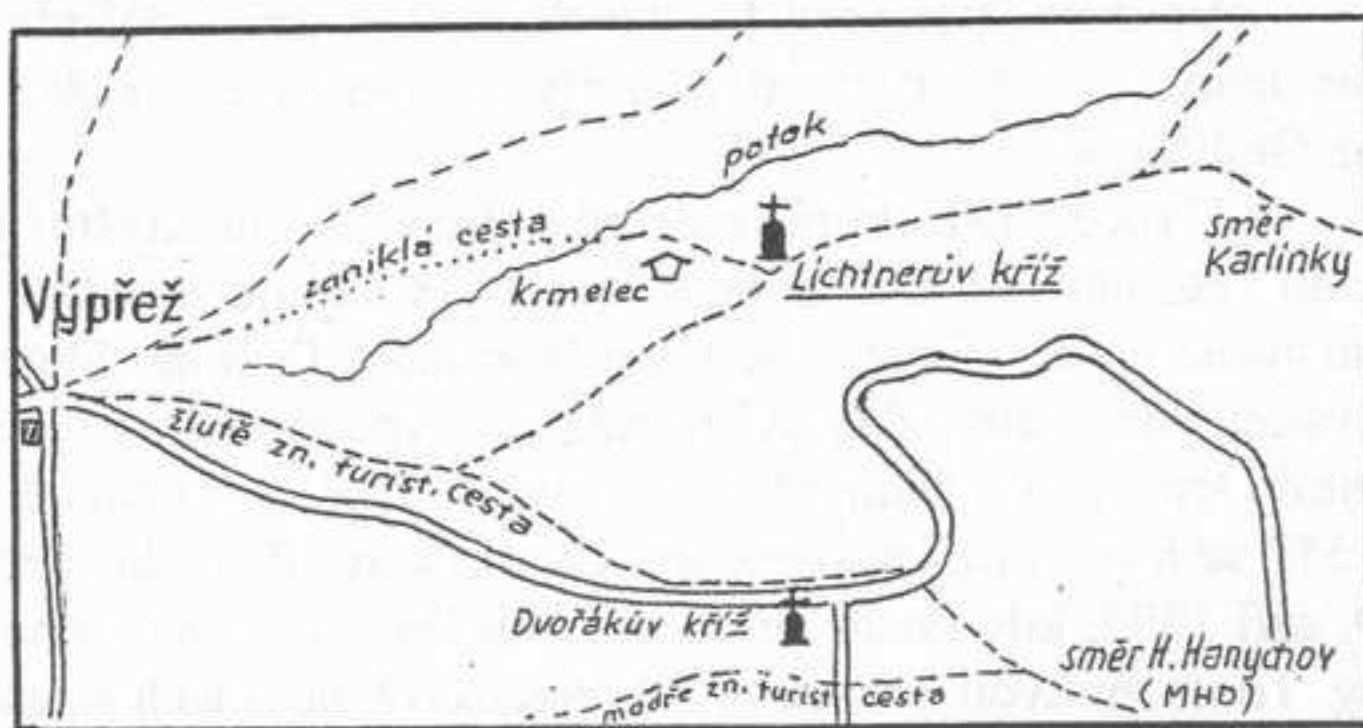
J. Š.

Dne 28. 9. 1997 jsme sundali tabulku s textem u **Veroniky Lahrové**. Během zimních měsíců ji můj tatínek opraví a na jaře ji opět umístíme zpět.

Ivana Vojtěchová

Lichtnerův kříž na Ještědském hřebeni obnoven

25. května t.r. jsem připevnil na strom repliku kříže Christopa Lichtnera. Je zhotovena v kombinaci dřeva a plechu, opatřena korpusem Krista a kulatou tabulkou. Najdete jej na křižovatce neznačených lesních cest, asi 1 km pod Výpřeží směrem na Karlinky. (viz pláněk)

Waldertova památka na Javorníku

Nová tabulka připomínající tragickou událost při lyžařských závodech konaných v roce 1935, visí na stromě u Kamenného stolu od 12. května.

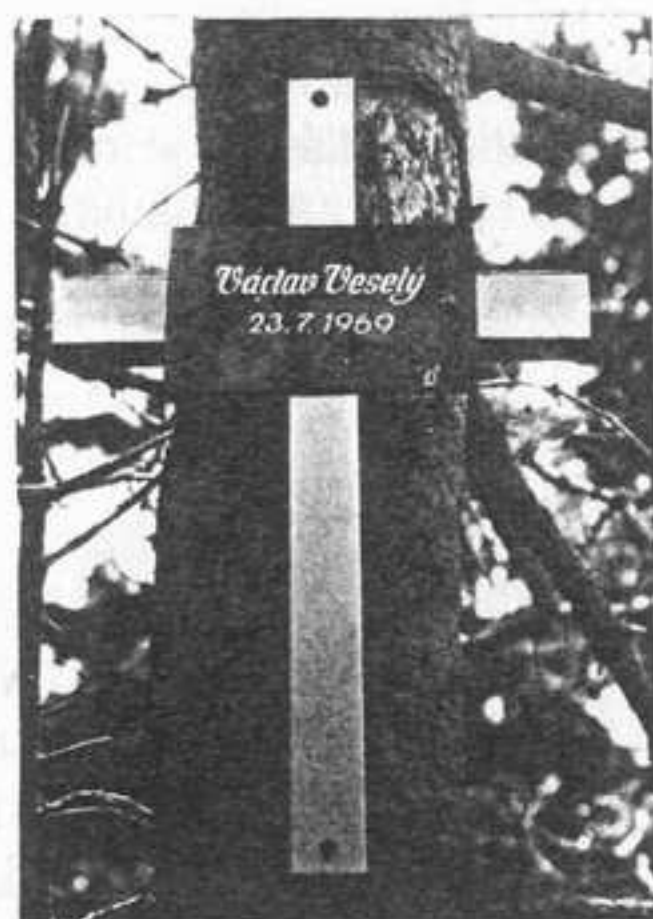
Dvořákův kříž na Ještědské silnici

Chybějící původní dřevěnou tabulku jsem nahradil plechovou a našrouboval 31. května.

Veselého kříž na Černé Studnici

Nový kříž s tabulkou jsem pověsil na původní místo.

Pomník Theodora Körnera na Smrku

Na pomník byla 14. června připevněna zelená plechová deska s nápisem a umělcovou podobiznou.

Eduard Švajda

Slavný rodák

Dne 14. srpna 1997 jsme dostali vyrozumění, že dne 13. srpna 1997 pan **Vladimír Mikolášek** zemřel v nemocnici po krátké nemoci na mozkovou mrtvici ve věku 79 let.

Pan Vladimír Mikolášek se narodil 26. února 1918 na samotě Podkamínky u Košťálova. Do Jabloneckých Pasek, Erbenovy ulice čp. 160/7 se přistěhoval v roce 1950. Po rozvodu přesídlil do Železného Brodu, kde spokojeně žil ve svém bytě na Malém Rynku čp. 141. Původně pracoval ve sklárnách. Měl jednoho syna Petra, narozeného roku 1954 v Jablonci, který je povoláním fotograf. Spisovatel Vladimír Mikolášek je a bude znám v celém okolí

především knihou » **Ďáblův doktor** «, která měla dvě úspěšná vydání. Z této knihy vzešel nápad » Za duchem Muhu «. Jeho první literární práce vyšla již v roce 1940. Byla to sbírka básní » Dlač proti nebi «. Jinak psal pohádky, bajky a také často připravoval příspěvky do novin a časopisů.

Ilustrace z knihy » **Ďáblův doktor** «

Když jsme loni v sobotu 15. června 1996 konečně uskutečnili dlouho připravovanou akci v Jabloneckých Pasekách, Kynastu a okolí, na Kynastu jsme mohli krátce zahlédnout turistický pochod dětí »Za duchem Jizerských hor Muhu«. Ale měli jsme ještě jedno velké štěstí. Potkali jsme se tam se známým našim spoluobčanem, který dříve léta bydlel v Jabloneckých Pasekách, spisovatelem Vladimírem Mikoláškem. Někteří s ním krátce pohovořili. Požádal jsem ho o nějaké informace k naší problematice »Pomníčkářů« a on nám hned ochotně odpověděl. A abychom ho zde

nerušili, požádal jsem ho zda-li bychom se nemohli někde setkat, popřípadě ho navštívit doma, nebo aby on přišel k nám do Rýnovic, abych mu mohl na oplátku ukázat naše foto, doklady, archiválie, moji práci obecního kronikáře, čemuž byl velice rád a velice ho vše zajímalo a byl překvapen, že děláme vše nezištně, že okresní úřad v Jablonci neposkytne finanční náhradu ani za to nejnnutnější.

Půjčil si od nás naše informační zpravodaje **Patron** a po jejich přečtení byl, jak sám říkal velice mile překvapen, na jakou vysokou úroveň jsme se dostali v publikování a informování o památkách, lidech, přírodě, dění ... hlavně v našem regionu. Pochvalně se vyjádřil, že jsme nezůstali jen u téma křížky, pomníčky, různé smrti a smutné události ... Sám řekl, že by se stal náš informační zpravodaj fádním, postupně nezajímavým, jelikož léty bychom se museli stále vracet k již probraným tématům, čímž by náš informační zpravodaj zfádněl. Vyzdvihl redakční a vydavatelskou práci Jiřího Šourka a litoval, že nás nepoznal dříve, rád by nám něčím do našeho časopisu přispěl, a jak řekl rád by spolupracoval s panem Jiřím Šourkem. Slíbil, že by pro nás vypracoval povídání o Jizerských horách, které by se z kraje roku 1998 mohlo vydat jako samostatné číslo. Též měl zájem připravit několik krátkých námětů do různých čísel Patronů. Pan Mikolášek byl moudrý a zkušený muž a po přečtení našich informačních zpravodajů jej velice mrzelo, jaké máme třenice na našich schůzích. Pan Mikolášek se nabídl, že by zástupce vedoucího našeho sdružení, Jiřího Šourka navštívil, aby s ním pohovořil a popřál mu do jeho vydavatelské práce hodně zdraví, pevné nervy, hodně úspěchů a to ostatní dobré, že přijde již samo. Samozřejmě, že jsme toto vše od pana Mikoláška našemu vydavateli informačních zpravodajů rádi tlumočili.

Dále se chtěl pan Mikolášek s námi a přítelem Jiřím Šourkem dohodnout, že by jednou, ale brzy přišel na naši schůzku, ovšem když bychom chtěli a pozvali jej. Vzal by něco ze své činnosti, fotografie z našeho regionu, když bychom chtěli, něco by nám povyprávěl, ale hlavně jak říkal, chtěl přispět k tomu, aby konečně skončily třenice na schůzích, když už jsme se v badatelské činnosti dostali na tak vysokou úroveň.

A jak se říká: Nic neodkládej, nebo to potom neuděláš nikdy. Takže všechno zůstalo nedoděláno, jak u pana Mikoláška v Železném Brodě, tak u manželů Zítko-

vých v Rýnovicích. Asi jsme s toto prací měli začít dříve, nebo dělat vše rychleji. Ale tak už to na tom světě bývá ...

Josef Zítka

Naše budoucnost

Při jednání na úřadech v závěru loňského roku bylo shledáno, že sdružení přátel pomníčků a památných míst v Jizerských horách Patron není zapsáno v žádném seznamu organizací působících na území České republiky, z čehož vyplynulo, že členové ani výsledky jejich práce nepožívají žádné právní ochrany. Proto jsme se na schůzi 12. dubna 1997 v Jablonci nad Nisou za přítomnosti 21 členů dohodli, že sdružení Patron v souladu se

zákonem č. 83 / 90 Sb. necháme zaregistrovat. Přímou na schůzi byli vybráni pánové Endler, Fojtík, Kutnar, Šourek a Turek jako přípravný výbor, který dostal za úkol připravit všechny náležitosti s registrací spojené. Původní představa byla, že se starý, dobře fungující spolek nechá dodatečně zaregistrovat, ale jak se ukázalo, dodatečná registrace starého neformálního spolku není přípustná a proto bylo nutno formálně založit spolek zcela nový (Aby se vlk nažral) a při tom se nezpro-
nevěřit tomu, na čem jsme předchozích osm roků pracovali. (a koza zůstala celá !)

Součástí žádosti každého spolku o registraci jsou » Stanovy spolku «, což je taková osnova, která musí obsahovat všechny předepsané body, zejména ustanovení co je to za spolek, jaké jsou cíle jeho činnosti a jak těchto vytýčených cílů chce dosáhnout. Dále musí obsahovat ustanovení, jaké jsou podmínky členství, jakým způsobem se bude rozhodovat o věcech, které nepřísluší k rozhodování jednomu člověku, jak se bude hospodařit s vybranými příspěvky a jinými zisky, na koho se členové mohou obrátit v případě sporů a také důvody, které by mohly vést k rozpuštění spolku. Do této základní osnovy si pak každý spolek přidává několik svých bodů, které specifikují zaměření jeho působení. V našem případě jsou to:

1. Vyhledávání, opravy a evidence pomníčků a památek Jizerských hor.
2. Kulturní, výchovná a vlastivědná činnost s cílem obnovování a zachování kulturních tradic regionu.
3. Spolupráce s orgány státní správy a místní samosprávy při obnovování a údržbě památek.

4. Respektování ochrany přírody a krajiny s ohledem na statut CHKO Jizerské hory v souladu s platnými právními předpisy.
5. Zachování stávajících pomníčků a památek Jizerských hor pro příští generace.
6. Seznamování veřejnosti s činností a posláním spolku prostřednictvím informačního zpravodaje Patron.

Takto připravené Stanovy spolku se přikládají k žádosti o registraci. V našem případě žádost obsahovala také přehled osmiletého působení dosud neformálního spolku, přehled akcí v terénu, výletů, exkursí, schůzí, přednášek na veřejnosti atd. ...

Rozhodnutím ministerstva vnitra České republiky pod číslem jednacím II./s-OVS/1-33 150/97-R jsme byli dne 1. července 1997 zaregistrováni jako:

» Spolek přátel pomníčků a památných míst Jizerských hor PATRON «.

Autor původního názvu **Patron**, pan Endler, souhlasí s jeho dalším používáním v nově zaregistrovaném spolku. Od zmíněného dne se tedy sdružení Patron těší stejné právní ochraně, jako ostatní spolky, působící na území České republiky s možností veřejně vystupovat, možností získání státního příspěvku, možností rozšiřovat spolkový informační zpravodaj Patron i mimo řady členů a další výhody. Má to zdánlivě určité nevýhody - je nutné vést mnohem podrobnější administrativu a uvědomit si, že již nejsme partou jednotlivců s obdobnými zájmy, ale opravdovým spolkem. Z toho vyplývá mimo jiné i nutnost plně zodpovídat za pravdivost zveřejněných materiálů a dodržování autorských práv, ale to by nemělo nikoho odradit od další práce. Protože původní objednávky Patronů u letitých členů jsou již celé polepeny útržky poštovních složenek, využíváme této příležitosti k zavedení nových, prázdných archů, které poslouží nejen jako objednávka dalšího ročníku informačních zpravodajů, ale zároveň jako přihláška do občanského sdružení v souladu se zákonem č. 83/90 „O sdružování občanů“, která již obsahuje všechny náležitosti, které přihláška do kteréhokoliv spolku musí mít. Pokud máte zájem, můžete k Vaší adrese připsat telefonní číslo, na kterém býváte k dosažení, ačkoliv to žádný předpis nevyžaduje.

Pokud si chcete přečíst zákon č. 83/90 Sb. nebo Stanovy spolku, tak jak byly schváleny Ministerstvem vnitra, jsou u mě k nahlédnutí. Schválená verze stanov je sice závazná, ale zároveň upřesňuje podmínky, za kterých je možné je upravit podle potřeb, které mohou vyvstat v následujících letech. Vzhledem k tomu, že se oblast našich zájmů od vlastních Jizerských hor značně rozšířila hluboko do hor Lužických, Krkonoš, Českého ráje, Horní Lužice i Jelenihorské kotliny, lze předpoklá-

dat, že po vzniku nového krajského zřízení se sídlem v Liberci, bude možné i v názvu spolku a spolkového informačního zpravodaje vymezit působnost spolku z Jizerských hor na celý tento nově vzniklý kraj.

Věříme, že tato právní úprava činnosti našeho sdružení přispěje nejen ke zlepšení vnitřní spolupráce, ale hlavně ke zlepšení spolupráce s jinými vlastivědnými spolky i státními úřady.

Spolkový informační zpravodaj bude nadále vycházet v zavedené grafické úpravě, tak jak jsem se snažil změnit Patron od pouhého seznamu pomníčků a výčtu toho, co je třeba opravit, na pestrý kaleidoskop o lokální historii jako takové, i se všemi pomníčky, historickými památkami, významnými výročími, technickými i stavebními památkami, horními díly a v neposlední řadě i přírodními památkami nejen v centrální části Jizerských hor, ale i v širokém okolí, dnes můžeme již napsat na Liberecku v nových hranicích, protože jenom tak můžou vlastivědné spolky v pohraničí společně bojovat proti rozpínavému Pragocentrismu a násilné Amerikani-saci, za opětný rozkvět našeho opovrhovaného kraje.

Koncem minulého století téměř ve všech obcích a městech pod horami vznikaly různé vlastivědné a okrašlovací spolky, které měly vždycky dostatek členů ochotných přiložit ruku k dílu a přispět nějakou korunou ze svého skromného příjmu na dobrou věc. Tenkrát byl úplně jiný svět, nikam se nespěchalo, společenský život byl mnohem bohatší, lidé byli družnější a měli dost času pořádat výlety, posezení v přírodě a různé lesní slavnosti. V té době pařilo k dobrému tónu, podílet se na činnosti nějakého dobročinného spolku. Z toho důvodu bylo také stále dost sil i peněz na stavbu nových cest, rozhleden, horských bud, studánek a také na zvelebování nejrůznějších pamětihodností, votivních i světských, i nám dnes důvěrně známých pomníčků na místech dávných tragédií, o nichž tak poutavě psal pan doktor Nevrlý. Tenkrát neměli televizi a museli se zabavit jinak a jak se zdá, prospívalo to jak lidem, tak krajině, ve které žili.

My se toho možná už nedožijeme, ale Vy mladší, nebo Vaše děti, jednou až se v celé Evropě zase bude mluvit jenom německy, nebo teď spíš už jenom anglicky, aby nezapomněli, že jsme kdysi pracovali v českém vlastivědném spolku, který si kladl za cíl, zobrazovat si lokální historii takovou jaká byla a ne takovou, jakou by ji někdo chtěl vidět. Jistě jste se mnohokrát setkali s nepochopením lidí, příšlých z jiných krajů, s názorem že jsme Sudeťáci, revanšisti, že se pořád hrabeme ve staré sudetoněmecké, nebo spíše sudetočeské historii. Naše sdružení historii nevymýšlí,

ani nepředělává, jenom o ni pravdivě informuje ve spolkovém informačním zpravodaji. Prostě v tomto kraji žijeme a musíme se s jeho historií, současností i budoucností nějak vyrovnat. A musíme se nějak vyrovnat i s názory lidí, kteří našim aktivitám nepřejí nebo je dokonce pokládají za společensky škodlivé. Po druhé světové válce byla většina původního obyvatelstva z podhůří Jizerských hor vystěhována a nahrazena novými lidmi, kteří přicházeli ze vzdálených krajů a dlouho jim trvalo, než-li k horám získali příznivý a přátelský vztah. Přesto však naštěstí někteří z původních obyvatel zůstali i se svými starými knihami, ročenkami i vlastními vzpomínkami na staré časy a staré pořádky (A byly to dobré pořádky!) a dokázali přes nepřízeň oficiálních míst naučit nové obyvatele lásce k přírodě, k horám i k poznávání historie - pro starší jejich nového domova, pro mladší již jejich rodného kraje.

Před několika měsíci jsme byli postaveni na rozcestí a v těchto dnech se musíme rozhodnout, jakým způsobem se bude započatá práce ubírat a kdo z věrných dlouholetých členů se nenechá odradit úskalími, kterými nyní proplouváme a bude pokračovat v této nikdy nekončící záslužné činnosti.

Do další práce v terénu i při vymýšlení námětů do Patronu, samozřejmě i ve Vašem soukromém životě Vám přejeme hodně elánu a hlavně pevné zdraví!

Za členy přípravného výboru Jiří Šourek

Aktualita - Nové knihy

100 LET MĚSTSKÉ DOPRAVY V LIBERCÍ

To je název nové publikace vydané dopravním podnikem u příležitosti stého výročí zavedení pouliční elektrické dráhy, doplněné několika desítkami dobových fotografií, na kterých je zobrazen vývoj tramvajové

dopravy v libereckých ulicích od roku 1897 tak jak se tramvajová doprava rozvíjela, přes zlatý věk kolejové dopravy před válkou, přes její celosvětový úpadek mezi válkou a energetickou krizí, až po dnešek, k současnému po 37 let ustálenému stavu vedení jednotlivých linek. Milovníky techniky jistě potěší obrazy starých tramvajových souprav a milovníci historie si rádi prohlédnou fotografie zaniklých staveb,

✧ Roman Karpaš ✧ Jan Mohr ✧ Pavel Vursta

KOUZLO STARÝCH POHLEDNIC LIBERECKA

u kterých by se bez podrobného popisu již jen stěží odhadovalo, ze kterých míst pocházejí. Nechybějí ani mapky kolejí a ukázky starých jízdenek. Původní jízdné v roce 1897 bylo vyčísleno na 10 krejcarů (přestože v té době již platily rakouské koruny), což představovalo minimálně $\frac{1}{2}$ až 1 hodinu práce - tedy žádné levné svezení, ale přesto lidé rádi jezdili a kolejová doprava měla předpovězenou velkou budoucnost ...

Knížka je vítaným průvodcem a zaplňuje citelnou mezeru mezi vlastivědnými publikacemi našeho kraje.

Druhá nová knížka, která si zaslouží Vaši pozornost je

KOUZLO STARÝCH POHLEDNIC LIBERECKA

Výpravná obrazová publikace shromažďuje téměř 400 reprodukcí vzácných pohlednic z Liberce a okolí, které

byly vybrány ze soukromých i muzejních sbírek. Úvodní studie seznamuje s vývojem pohlednic od jejich vzniku po současnost, klíč k určování techniky tisku pohlednic, seznam vydavatelů. Druhá část knihy je věnována proměnám Liberce i některých čtvrtí v letech 1890 - 1950. Samostatné oddíly jsou věnovány obchodu, zajímavým průmyslovým objektům, železniční dopravě, Ještědu a Ještědskému hřebeni, kultuře a jiným zajímavostem. Tato 176-ti stránková kniha na křídovém papíře je sice poněkud dražší, ale jistě si svoje čtenáře najde.

V těchto dnech vyšel čtvrtý díl publikace Ing. arch. Svatopluka Technika: **LIBERECKÉ DOMY HOVOŘÍ**. Knížka je opět k dostání na liberecké radnici.

TENTO VYTISK JE NEPRODEJNÝ
a slouží výhradně pro vnitřní potřebu našeho sdružení
a jeho členů

*Príspevky, články a fotografie do dalšího vydání
zašlete nejpozději do konce února 1998 !*

Všem
příznivcům
Jizerskohorských
pomníčků,
členům našeho
sdružení
i
všem
lidem
pod
horami
přejeme
radoštné
prožití
Vánočních
svátků
a
šťastný
vstup
do
nového
roku

1998

